

Spis treści

Przedmowa	V
Wykaz skrótów	XXXV

Część I. Część ogólna prawa cywilnego

Rozdział I. Zagadnienia wstępne	3
§ 1. Pojęcie prawa prywatnego	3
§ 2. Zakres i systematyka prawa prywatnego	6
§ 3. Źródła prawa prywatnego	8
§ 4. Prawo prywatne Unii Europejskiej i jego wpływ na prawo polskie	11
§ 5. Rola orzecznictwa sądowego	12
§ 6. Znaczenie zwyczaju i norm moralnych	13
Rozdział II. Normy prawa cywilnego	15
§ 7. Konstrukcja normy prawa cywilnego. Sankcja w prawie cywilnym	15
§ 8. Przepisy bezwzględnie i względnie stosowalne oraz semiimperatywne	16
§ 9. Obowiązki i stosowanie norm w czasie	19
§ 10. Obowiązki i stosowanie norm w przestrzeni – reguły kolizyjne	22
§ 11. Zasady prawa prywatnego	23
§ 12. Klauzule generalne	25
§ 13. Dobra wiara	26
Rozdział III. Prawo podmiotowe	28
§ 14. Stosunek cywilnoprawny i jego elementy	28
§ 15. Normatywne postacie i rodzaje uprawnień	31
§ 16. Konstrukcja i cechy prawa podmiotowego	34
§ 17. Rodzaje i typy praw podmiotowych	37
I. Rodzaje praw podmiotowych	37
1. Prawa bezwzględne i względne	37
2. Prawa majątkowe i niemajątkowe	37
3. Prawa zbywalne i niezbywalne; prawa związane	38
4. Prawa akcesoryjne	39
5. Prawa podmiotowe tymczasowe (ekspektatywy)	40
II. Typy praw podmiotowych	40
§ 18. Nabycie i utrata prawa podmiotowego	41

§ 19. Wykonywanie i ochrona prawa podmiotowego	43
I. Wykonywanie praw podmiotowych	43
II. Kolizja praw	43
III. Ochrona praw podmiotowych	44
§ 20. Nadużycie prawa	45
Rozdział IV. Podmioty prawa prywatnego i ich występowanie w obrocie	47
§ 21. Podmioty prawa prywatnego	47
I. Podmiotowość prawna	47
II. Osoby fizyczne	48
1. Pojęcie osoby fizycznej	48
2. Cechy charakteryzujące osobę fizyczną	49
2.1. Tożsamość	49
2.2. Stan cywilny	50
2.3. Stan osobisty	50
2.4. Miejsce zamieszkania	51
3. <i>Nasciturus</i>	52
4. Zdolność prawna	53
4.1. Pojęcie zdolności prawnej	53
4.2. Zakres zdolności prawnej	54
4.3. Powstanie zdolności prawnej osoby fizycznej	55
4.4. Ustanie zdolności prawnej osoby fizycznej	56
5. Ubezważnowolnienie	58
5.1. Ubezważnowolnienie całkowite	59
5.2. Ubezważnowolnienie częściowe	59
6. Zdolność do czynności prawnych	59
6.1. Definicja	59
6.2. Pełna zdolność do czynności prawnych	60
6.3. Ograniczona zdolność do czynności prawnych	60
6.4. Brak zdolności do czynności prawnych	64
7. Dobra osobiste i ich ochrona	66
7.1. Pojęcie i katalog dóbr osobistych	66
7.2. Ochrona dóbr osobistych	68
7.3. Roszczenia ochronne z art. 24 KC	70
7.4. Ochrona wizerunku i tajemnicy korespondencji	71
7.5. Powództwo o ustalenie	72
III. Osoby prawne	73
1. Wprowadzenie	73
2. Pojęcie osoby prawnej, metody regulacji	73
3. Indywidualizacja i siedziba osoby prawnej	77
3.1. Firma lub nazwa	77
3.2. Siedziba	78
4. Działanie osób prawnych	78
4.1. Organy osoby prawnej	78
4.2. Brak organów	79
4.3. Falszywy organ	79

5. Rodzaje osób prawnych	81
5.1. Skarb Państwa	81
5.2. Państwowe osoby prawne	83
5.3. Jednostki samorządu terytorialnego	83
6. Ochrona dóbr osobistych osób prawnych	85
IV. Inne jednostki organizacyjne mające zdolność prawną	85
V. Konsument i przedsiębiorca	86
1. Konsument	86
2. Przedsiębiorca	88
§ 22. Przedstawicielstwo	90
I. Zastępstwo w dokonywaniu czynności prawnych	90
II. Przedstawicielstwo ustawowe	91
III. Pełnomocnictwo	91
IV. Prokura	95
Rozdział V. Przedmioty stosunków cywilnoprawnych	97
§ 23. Określenie przedmiotu stosunków cywilnoprawnych	97
§ 24. Rzeczy jako przedmioty stosunku cywilnoprawnego	97
I. Pojęcie rzeczy	97
II. Prawna klasyfikacja rodzajów rzeczy	98
1. Rzeczy w obrocie, rzeczy wyłączone z obrotu i rzeczy ograniczone w obrocie	98
2. Rzeczy ruchome i nieruchomości	99
3. Rzeczy oznaczone co do tożsamości i co do gatunku	100
4. Rzeczy podzielne i niepodzielne	101
§ 25. Przedmioty materialne niebędące rzeczami	101
I. Kopaliny	101
II. Wody	102
III. Zwierzęta	102
§ 26. Dobra niematerialne	103
§ 27. Części składowe rzeczy	103
§ 28. Przynależność rzeczy	104
§ 29. Pożytki	105
§ 30. Pieniądze	106
§ 31. Papiery wartościowe	106
§ 32. Przedsiębiorstwo	107
§ 33. Gospodarstwo rolne	108
§ 34. Mienie	108
§ 35. Majątek	109
Rozdział VI. Stosowanie prawa cywilnego	110
§ 36. Sądowa ochrona praw podmiotowych	110
§ 37. Rozumowania prawnicze w procesie stosowania prawa	112
§ 38. Ustalanie stanu faktycznego	113
I. Wprowadzenie	113
II. Fakty i ich dowodzenie	114
III. Domniemania	115

IV. Ciężar dowodu	116
§ 39. Ustalenie stanu prawnego	118
I. Wprowadzenie	118
II. Reguły wykładni	118
III. Wnioskowania prawnicze	121
§ 40. Zbieg uprawnień	123
Rozdział VII. Przedawnienie i terminy zawite	124
§ 41. Nabycie i utrata praw podmiotowych wskutek upływu czasu	124
§ 42. Przedawnienie	124
I. Istota przedawnienia	124
II. Przedmiot przedawnienia	125
III. Skutek przedawnienia	125
IV. Terminy przedawnienia	126
1. Długość terminów	126
2. Początek biegu terminu	128
3. Zawieszenie biegu przedawnienia	129
4. Przerwanie biegu przedawnienia	131
§ 43. Terminy zawite (prekluzyjne)	133
Rozdział VIII. Czynności prawne na tle innych zdarzeń cywilnoprawnych	135
§ 44. Zdarzenia cywilnoprawne w ogólności	135
I. Pojęcie zdarzenia cywilnoprawnego	135
II. Klasyfikacja zdarzeń cywilnoprawnych	136
§ 45. Pojęcie i znaczenie czynności prawnych	139
I. Pojęcie czynności prawnej	139
II. Rola czynności prawnych	140
§ 46. Oświadczenie woli	142
I. Istota oświadczenia woli	142
II. Składanie oświadczeń woli	144
III. Wykładnia oświadczeń woli	147
§ 47. Klasyfikacja czynności prawnych	150
I. Czynności jednostronne i wielostronne	150
II. Czynności konsensualne i realne	151
III. Czynności między żyjącymi i na wypadek śmierci	152
IV. Czynności zobowiązujące, rozporządzające oraz o podwójnym skutku	152
V. Czynności przysparzające	153
VI. Czynności kauzalne i abstrakcyjne	154
VII. Czynności upoważniające	155
§ 48. Zawarcie umowy	155
I. Uwagi wstępne	155
II. Tryb ofertowy	156
III. Negocjacje	158
IV. Przetarg i aukcja	159

§ 49. Treść czynności prawnych	161
I. Elementy treści czynności prawnych	161
1. Elementy przedmiotowo istotne (<i>essentialia negotii</i>)	161
2. Elementy nieistotne (<i>naturalia negotii</i>)	162
3. Elementy podmiotowo istotne (<i>accidentalia negotii</i>)	162
II. Istota i rodzaje warunku	163
III. Terminy i ich obliczanie	164
§ 50. Forma czynności prawnych	166
I. Wyjaśnienie podstawowych pojęć	166
II. Zasada swobody formy i jej ograniczenia	167
III. Typy formy szczególnej czynności prawnych ze względu na sposób złożenia oświadczenia woli	168
1. Forma dokumentowa	168
2. Zwyczajna forma pisemna	169
3. Kwalifikowane postaci formy pisemnej	171
4. Forma elektroniczna – wzmianka	172
IV. Typy formy szczególnej ze względu na skutki jej niezachowania	173
1. Forma pod rygorem nieważności	173
2. Forma dla celów dowodowych	173
3. Forma dla wywołania szczególnych skutków prawnych	175
V. Forma następczych czynności prawnych	175
§ 51. Wady oświadczenia woli	177
I. Pojęcie i rodzaje wad oświadczenia woli	177
II. Brak świadomości lub swobody	178
III. Pozorność	179
IV. Błąd	180
V. Podstęp	181
VI. Groźba	182
§ 52. Sankcje wadliwych czynności prawnych	183
I. Rodzaje sankcji wadliwych czynności prawnych	183
II. Nieważność	183
III. Wzruszalność	184
IV. Bezskuteczność zawieszona	185
V. Bezskuteczność względna	186

Część II. Zobowiązania

Rozdział I. Istota zobowiązania	189
§ 1. Pojęcie zobowiązania	189
§ 2. Strony stosunku zobowiązaniowego	190
§ 3. Przedmiot stosunku zobowiązaniowego	191
§ 4. Treść zobowiązania	192
§ 5. Wierzytelność	193
§ 6. Zobowiązania niepełne	196
§ 7. Dług i odpowiedzialność	197
§ 8. Realizacja odpowiedzialności	199
§ 9. Charakterystyka źródeł zobowiązań	200

Rozdział II. Świadczenie	203
§ 10. Istota świadczenia	203
§ 11. Rodzaje świadczeń	205
§ 12. Świadczenie pieniężne	208
I. Zasada nominalizmu pieniężnego	208
II. Waloryzacja świadczeń pieniężnych	210
III. Zasada walutowości	213
§ 13. Odsetki	214
§ 14. Świadczenia w zobowiązaniach przemianych	219
§ 15. Upoważnienie przemienne	220
Rozdział III. Świadczenie odszkodowawcze	221
§ 16. Źródła odpowiedzialności odszkodowawczej	221
§ 17. Szkoda	224
§ 18. Związek przyczynowy	228
§ 19. Okoliczności wpływające na odszkodowanie	229
§ 20. Odszkodowanie	231
Rozdział IV. Wieleść dłużników lub wierzycieli	233
§ 21. Zobowiązania podzielne i niepodzielne	233
§ 22. Zobowiązania solidarne	235
I. Wprowadzenie	235
II. Solidarność dłużników	236
III. Solidarność wierzycieli	237
IV. Źródła solidarności	238
§ 23. Solidarność nieprawidłowa (<i>in solidum</i>)	238
Rozdział V. Umowy jako źródło zobowiązań	240
§ 24. Wprowadzenie	240
§ 25. Rodzaje umów	241
I. Uwaga wstępna	241
II. Umowy zobowiązujące i rozporządzające	241
III. Umowy jednostronnie i dwustronnie zobowiązujące oraz wzajemne	242
IV. Umowy konsensualne i realne	243
V. Umowy nazwane, nienazwane, mieszane	244
VI. Umowy związane z obrotem gospodarczym	245
VII. Umowy z udziałem konsumentów	245
1. Uwagi wstępne	245
2. Ochrona konsumenta według ustawy z 30.5.2014 r. o prawach konsumenta	247
2.1. Uwagi ogólne	247
2.2. Ogólne obowiązki przedsiębiorcy w umowach zawieranych z konsumentem	249

2.3. Umowy zawierane poza lokalem przedsiębiorstwa i na odległość	250
2.4. Prawo odstąpienia od umowy	256
2.5. Umowy dotyczące usług finansowych zawierane na odległość	260
§ 26. Zasada swobody umów	263
I. Istota swobody umów	263
II. Zakres swobody umów	264
III. Szersze pojmowanie zasady swobody umów	270
§ 27. Zawieranie umów	271
I. Uwaga wstępna	271
II. <i>Culpa in contrahendo</i>	272
III. Umowa przedwstępna	274
IV. Wzorce umowne	277
§ 28. Umowy a osoba trzecia	282
I. Uwaga wstępna	282
II. Umowa o świadczenie przez osobę trzecią	282
III. Umowa o zwolnienie dłużnika z obowiązku świadczenia	283
IV. Umowa na rzecz osoby trzeciej	284
§ 29. Dodatkowe zastrzeżenia umowne	285
I. Uwaga wstępna	285
II. Zadatek	286
III. Umowne prawo odstąpienia od umowy	287
IV. Odstępne	289
V. Kara umowna	289
Rozdział VI. Bezpłatne wzbogacenie	293
§ 30. Zasady generalne	293
§ 31. Nienależne świadczenie	295
§ 32. Niegodziwe świadczenie	296
§ 33. Świadczenia z gry i zakładu	297
§ 34. Zbieg roszczeń	297
Rozdział VII. Czyny niedozwolone	299
§ 35. Pojęcie czynu niedozwolonego. Główne cechy odpowiedzialności z tytułu czynów niedozwolonych i jej przesłanki	299
§ 36. Zasady odpowiedzialności	301
I. Uwagi wstępne	301
II. Zasada winy	301
III. Zasada ryzyka	302
IV. Zasada słuszności	303
V. Zasada bezprawności	303
VI. Zasada odpowiedzialności absolutnej	305
§ 37. Generalna reguła odpowiedzialności	306
I. Uwagi ogólne	306
II. Bezprawność i okoliczności ją wyłączające	306
III. Wina i okoliczności wyłączające jej przypisanie	307

§ 38. Odpowiedzialność za szkody wyrządzone przy wykonywaniu władzy publicznej	308
I. Rys historyczny – wzmianka	308
II. Ogólna formuła odpowiedzialności za szkody wyrządzone przy wykonywaniu władzy publicznej	311
III. Odpowiedzialność za szkodę wyrządzoną przez wydanie aktu normatywnego	314
IV. Odpowiedzialność za szkodę wyrządzoną przez niewydanie aktu normatywnego	315
V. Odpowiedzialność za szkodę wyrządzoną przez wydanie prawomocnego orzeczenia lub ostatecznej decyzji	316
VI. Odpowiedzialność za szkodę wyrządzoną przez niewydanie orzeczenia lub decyzji	317
VII. Odpowiedzialność za szkody wyrządzone przez zgodne z prawem wykonywanie władzy publicznej	318
VIII. Szczególne przypadki odpowiedzialności za szkody wyrządzone przy wykonywaniu władzy publicznej unormowane poza Kodeksem cywilnym – wzmianka	319
§ 39. Odpowiedzialność za szkody wyrządzone przez osoby pozostające pod nadzorem	320
§ 40. Odpowiedzialność za szkody wyrządzone przez wykonawcę powierzonej czynności	321
§ 41. Odpowiedzialność za szkody wyrządzone przez zwierzęta	322
§ 42. Odpowiedzialność za szkody wyrządzone wskutek wyrzucenia, wylania lub spadnięcia przedmiotu z pomieszczenia	325
§ 43. Odpowiedzialność za szkody wyrządzone przez zawalenie się budowli lub oderwanie się jej części	327
§ 44. Odpowiedzialność za szkody wyrządzone przez ruch przedsiębiorstwa lub zakładu wprawianego w ruch za pomocą sił przyrody ..	328
§ 45. Odpowiedzialność za szkody wyrządzone przez ruch mechanicznego środka komunikacji poruszanego za pomocą sił przyrody ..	330
§ 46. Zapobieganie szkodzie	331
§ 47. Naprawienie szkody wyrządzonej czynem niedozwolonym	332
I. Uwagi ogólne	332
II. Roszczenia bezpośrednio poszkodowanego	333
1. Naprawienie szkody majątkowej na osobie	333
2. Zadośćuczynienie za krzywdę	333
3. Problematyka szkód prenatalnych oraz związanych z poczęciem i urodzeniem	334
III. Roszczenia osób pośrednio poszkodowanych	334
IV. Współodpowiedzialność	334
§ 48. Przedawnienie roszczeń o naprawienie szkody wyrządzonej czynem niedozwolonym	335
§ 49. Odpowiedzialność za szkodę wyrządzoną przez produkt niebezpieczny	336
I. Problemy kwalifikacyjne. Rodzaj i zasada odpowiedzialności ..	336
II. Pojęcie produktu i kryteria jego oceny jako niebezpiecznego ..	338

III. Podmioty ponoszące odpowiedzialność z tytułu szkody wyrządzonej przez produkt niebezpieczny	339
IV. Poszkodowany uprawniony do dochodzenia roszczeń	340
V. Ograniczenia zakresu odpowiedzialności	341
VI. Przedawnienie roszczeń	341
Rozdział VIII. Wykonanie zobowiązań	342
§ 50. Generalna zasada należytego wykonania zobowiązań	342
§ 51. Osoby uczestniczące w wykonaniu zobowiązania	344
§ 52. Przedmiot wykonania	347
I. Jakość świadczenia	347
II. Wykonanie częściowe	348
III. Zmiana przedmiotu świadczenia	348
IV. Zarachowanie świadczenia	350
§ 53. Miejsce wykonania zobowiązań	351
§ 54. Czas wykonania zobowiązań	352
§ 55. Wykonanie zobowiązań z umów wzajemnych	354
§ 56. Wpływ zmiany okoliczności na zobowiązania	355
Rozdział IX. Odpowiedzialność z tytułu niewykonania lub nienależytego wykonania zobowiązania	358
§ 57. Uwagi wstępne	358
§ 58. Przesłanki odpowiedzialności kontraktowej	359
I. Generalna formuła odpowiedzialności	359
II. Okoliczności, za które dłużnik ponosi odpowiedzialność	360
§ 59. Niemożliwość świadczenia	364
§ 60. Opóźnienie i zwłoka dłużnika	367
§ 61. Usunięcie wadliwości świadczenia	371
§ 62. Zwłoka wierzyciela	371
Rozdział X. Wygaśnięcie zobowiązań	373
§ 63. Zasada ogólna	373
§ 64. Świadczenie w miejsce wypełnienia	373
§ 65. Odnowienie	374
§ 66. Potrącenie	375
§ 67. Złożenie do depozytu sądowego	378
§ 68. Zwolnienie z długu	380
§ 69. Rozwiązanie stosunku prawnego	381
§ 70. Inne przypadki wygaśnięcia zobowiązań	382
Rozdział XI. Przejęcie praw i obowiązków wynikających z zobowiązań	383
§ 71. Uwagi wstępne	383
§ 72. Zmiana wierzyciela	384
§ 73. Wstąpienie osoby trzeciej w prawa zaspokojonego wierzyciela ..	388
§ 74. Zmiana dłużnika	390
§ 75. Przystąpienie do długu	392

Rozdział XII. Ochrona wierzyciela w razie nielojalnego działania dłużnika	394
§ 76. Uwagi wstępne	394
§ 77. Roszczenia pauliańskie	395
§ 78. <i>Ius ad rem</i>	397
Rozdział XIII. Ogólna charakterystyka części szczegółowej zobowiązań – funkcje umów, katalog typów, umowy nienazwane	400
§ 79. Przedmiot uregulowania i kryteria wyodrębnienia części szczegółowej zobowiązań	400
§ 80. Umowy nazwane i nienazwane (umowy „mieszane”)	403
§ 81. Podstawowe typy umów ze względu na ich funkcje	406
Rozdział XIV. Umowy przenoszące prawa	408
§ 82. Charakterystyka i typy umów przenoszących prawa	408
§ 83. Sprzedaż	409
I. Cechy umowy sprzedaży jako czynności prawnej	409
II. Przedmiot, cena i strony umowy sprzedaży	410
1. Funkcja wyróżnienia części składowych umowy sprzedaży	410
2. Sprzedawca i kupujący	411
3. Przedmiot sprzedaży i cena	411
III. Obowiązki stron w umowie sprzedaży	414
1. Obowiązek sprzedawcy przeniesienia własności i wydania rzeczy	414
2. Obowiązek kupującego zapłacenia ceny i odbioru rzeczy	417
3. Inne obowiązki sprzedawcy i kupującego	418
4. Przedawnienie roszczeń z umowy sprzedaży	419
IV. Rękojmia za wady rzeczy sprzedanej	420
1. Charakter odpowiedzialności sprzedawcy za wady fizyczne i prawne	420
2. Akty staranności kupującego	421
3. Uprawnienia kupującego z tytułu rękojmi	422
4. Terminy wykonywania uprawnień z rękojmi	423
V. Gwarancja za wady fizyczne przy sprzedaży	425
VI. Roszczenie sprzedawcy do poprzednich sprzedawców w związku z wadliwością rzeczy sprzedanej	426
VII. Szczególne rodzaje sprzedaży według KC	427
§ 84. Zamiana	430
I. Cechy umowy zamiany jako czynności prawnej	430
II. Przedmiotowo istotne postanowienia umowy zamiany	431
III. Obowiązki stron umowy zamiany	432
IV. Rękojmia za wady rzeczy	432
§ 85. Dostawa	433
I. Cechy umowy dostawy jako czynności prawnej	433
II. Przedmiotowo istotne postanowienia umowy dostawy	433
III. Forma zawarcia umowy i obowiązki stron	434
§ 86. Kontraktacja	435

I. Cechy umowy kontraktacji jako czynności prawnej i jej postanowienia przedmiotowo istotne	435
II. Forma zawarcia umowy i obowiązki stron	436
§ 87. Przekazanie nieruchomości	437
§ 88. Umowa deweloperska	438
I. Podstawowe obowiązki stron i reżim prawny umowy deweloperskiej	438
II. Charakterystyka umowy deweloperskiej według ustawy o ochronie praw nabywcy lokalu mieszkalnego lub domu jednorodzinnego	441
1. Uwagi wstępne	441
2. Przedkontraktowe i kontraktowe obowiązki stron umowy deweloperskiej	442
III. Charakterystyka umowy deweloperskiej nieobjętej ustawą o ochronie praw nabywcy lokalu mieszkalnego lub domu jednorodzinnego	443
Rozdział XV. Umowy dotyczące korzystania z rzeczy	444
§ 89. Wprowadzenie	444
§ 90. Najem	445
I. Funkcja gospodarcza, pojęcie i charakter prawny	445
II. Zawarcie i przedłużenie umowy najmu	447
III. Sytuacja stron stosunku z umowy najmu	447
1. Wynajmujący	447
2. Najemca	448
3. Podnajem	451
IV. Najem lokali	453
1. Uwagi wprowadzające	453
2. Pojęcie i rodzaje lokali oraz podstawowe pozakodeksowe uregulowanie prawne	453
3. Zawarcie umowy najmu lokalu	455
4. Elementy sytuacji stron w stosunku najmu lokali	456
V. Wybrane zasady ochrony praw lokatorów w uregulowaniu pozakodeksowym	462
1. Uwaga wstępna	462
2. Prawa i obowiązki właścicieli i lokatorów	462
VI. Najem okazjonalny	466
§ 91. Dzierżawa	468
I. Funkcja, pojęcie i charakter prawny	468
II. Zawarcie umowy dzierżawy oraz sytuacja stron tego stosunku	469
§ 92. Użyczenie	472
I. Funkcja, pojęcie i charakter prawny	472
II. Sytuacja stron w stosunku z umowy użyczenia	472
§ 93. Umowa leasingu	473
I. Geneza aktualnego uregulowania leasingu	473
II. Definicja ustawowa, strony, funkcja gospodarcza oraz charakter prawny	474

III. Przedmiot i podstawowe elementy treści leasingu	475
IV. Ustanie leasingu	478
Rozdział XVI. Umowy o świadczenie usług	479
§ 94. Umowy o świadczenie usług – charakterystyka ogólna	479
I. Pojęcie usługi, jako kryterium wyróżnienia umów o świadczenie usług	479
II. Typy umów o świadczenie usług	480
III. Funkcje	481
§ 95. Umowa zlecenia	482
I. Pojęcie, regulacja i charakter prawny umowy	482
II. Zastosowanie umowy zlecenia	484
III. Zlecenie a prowadzenie cudzych spraw bez zlecenia	484
IV. Strony umowy	486
V. Przedmiot umowy	487
VI. Zawarcie umowy	488
VII. Wykonanie umowy	489
VIII. Wygaśnięcie umowy	491
IX. Przedawnienie roszczeń	493
X. Nienazwane umowy o świadczenie usług	494
§ 96. Umowa o dzieło	495
I. Pojęcie, regulacja i charakter prawny umowy	495
II. Zastosowanie umowy o dzieło. Umowy podobne do dzieła ..	496
III. Strony umowy	497
IV. Dzieło, jako przedmiot umowy	498
V. Zawarcie umowy	499
VI. Wykonanie umowy	499
1. Wykonanie zobowiązania przez przyjmującego zamówienie	499
2. Obowiązki zamawiającego	502
VII. Odpowiedzialność za wady dzieła	504
1. Reżim odpowiedzialności za wady przed i po odebraniu dzieła	504
2. Odpowiedzialność na podstawie rękojmi	506
3. Odpowiedzialność na podstawie gwarancji	507
VIII. Wygaśnięcie umowy	507
IX. Przedawnienie roszczeń	509
§ 97. Regulacja i zastosowanie pozostałych umów o świadczenie usług	510
I. Umowa o roboty budowlane	510
II. Umowa przechowania i odpowiedzialność utrzymujących hotele i podobne zakłady	511
III. Umowa składu	514
IV. Umowa agencyjna	515
V. Umowa komisowa	517
VI. Umowa przewozu	518
VII. Umowa spedycji	520

Rozdział XVII. Umowa darowizny	522
§ 98. Charakterystyka ogólna	522
§ 99. Przedmiot i cechy darowizny	523
I. Przedmiot darowizny	523
II. <i>Causa</i> umowy darowizny	523
III. Odróżnienie darowizny od innych umów nieodpłatnych	524
§ 100. Forma umowy darowizny i skutki wykonania umowy nieważnej	525
I. <i>Forma ad solemnitatem</i>	525
II. Wykonanie umowy darowizny	526
§ 101. Odpowiedzialność darczyńcy	526
§ 102. Polecenie	527
§ 103. Obowiązki obdarowanego	527
§ 104. Odwołanie darowizny	529
§ 105. Darowizna a ustawowa wspólność majątkowa małżonków	530
Rozdział XVIII. Umowy o funkcji kredytowej i depozytowej oraz zabezpieczenia osobiste wierzytelności	532
§ 106. Pojęcie i rodzaje umów o funkcji kredytowej	532
§ 107. Umowa pożyczki	532
I. Pożyczka według Kodeksu cywilnego	532
II. Pożyczka bankowa	535
§ 108. Umowa kredytu	536
§ 109. Kredyt konsumencki	538
§ 110. Umowa rachunku bankowego	541
§ 111. Ogólna charakterystyka zabezpieczeń wierzytelności	543
§ 112. Poręczenie	544
§ 113. Gwarancja bankowa	547
§ 114. Pozostałe formy zabezpieczeń osobistych	548
Rozdział XIX. Ubezpieczenie	550
§ 115. Działalność ubezpieczeniowa – ogólna charakterystyka uregulowania prawnego	550
§ 116. Funkcje działalności ubezpieczeniowej i podstawowe źródła uregulowania prawnego ubezpieczeń gospodarczych	551
§ 117. Pojęcie, charakter prawny umowy ubezpieczenia oraz podstawowe rodzaje ubezpieczeń	553
§ 118. Podmioty i strony stosunku z umowy ubezpieczenia	554
§ 119. Zawarcie i ustanie umowy ubezpieczenia	555
§ 120. Powstanie odpowiedzialności ubezpieczyciela	557
§ 121. Uregulowanie KC dotyczące sytuacji stron w stosunku z umowy ubezpieczenia	559
I. Uwaga wstępna	559
II. Ubezpieczenia majątkowe	560
III. Ubezpieczenia osobowe	563
IV. Przedawnienie roszczeń	565

Rozdział XX. Umowa o rentę i umowa dożywocia	566
§ 122. Umowa o rentę	566
I. Charakterystyka ogólna	566
II. Świadczenie uprawnionego do renty	567
III. <i>Causa</i> i cel umowy o rentę	567
IV. Prawo do renty	568
V. Umowa o rentę a alimenty należne na podstawie KRO	569
VI. Odwołanie renty nieodpłatnej	570
§ 123. Umowa dożywocia	570
I. Charakterystyka ogólna	570
II. Cel umowy dożywocia	571
III. Rozszerzona skuteczność prawa dożywocia	572
IV. Wygaśnięcie dożywocia	572
V. Skarga pauliańska	573
Rozdział XXI. Umowy współdziałania gospodarczego	574
§ 124. Spółka cywilna	574
I. Geneza oraz instytucje pokrewne i odrębne	574
II. Funkcja gospodarcza, pojęcie oraz charakter prawny spółki cywilnej	574
III. Zawarcie umowy oraz sytuacja prawna współników spółki cywilnej	576
IV. Rozwiązanie umowy spółki cywilnej	580
§ 125. Wzmianka o spółkach prawa handlowego	580
Rozdział XXII. Przyrzeczenie publiczne	582
§ 126. Pojęcie i charakter prawny	582
§ 127. Warunki skuteczności przyrzeczenia publicznego	583
§ 128. Przedmiot przyrzeczenia publicznego oraz nagroda	584
§ 129. Przyrzeczenie nagrody konkursowej	585
Część III. Prawo rzeczowe	
Rozdział I. Ogólne wiadomości o prawie rzeczowym	589
§ 1. Pojęcie prawa rzeczowego w znaczeniu przedmiotowych i podmiotowych praw rzeczowych	589
§ 2. Cechy podmiotowych praw rzeczowych	589
§ 3. <i>Numerus clausus</i> praw rzeczowych	590
§ 4. Rodzaje praw rzeczowych	591
§ 5. Jawność praw rzeczowych	593
Rozdział II. Treść i wykonywanie własności	594
§ 6. Pojęcie własności	594
§ 7. Podmiotowe formy własności	595
§ 8. Uprawnienia właściciela określające treść prawa własności	595
I. Ogólne uwagi wstępne	595
II. Uprawnienie do posiadania rzeczy	596

III. Uprawnienie do korzystania z rzeczy	597
1. Uwagi wstępne	597
2. Uprawnienie do używania rzeczy	597
3. Uprawnienie do pobierania pożytków rzeczy	598
4. Uprawnienie do pobierania innych dochodów rzeczy	598
5. Uprawnienie do zużycia i przetworzenia rzeczy	599
IV. Uprawnienie do rozporządzania rzeczą	599
1. Uwagi wstępne	599
2. Przeniesienie własności	599
3. Obciążenie własności	600
4. Zniesienie prawa własności	600
§ 9. Bezwzględny charakter prawa własności	600
§ 10. Granice prawa własności	601
§ 11. Granice prawa własności nieruchomości wyznaczone przepisami prawa sąsiedzkiego	602
I. Ogólne uwagi wstępne	602
II. Przestrzenne granice nieruchomości	603
III. Rozgraniczenie nieruchomości	604
IV. Urządzenia wspólne na granicy gruntów	605
V. Korzystanie z przygranicznych pasów gruntu	605
VI. Ograniczenie dopuszczalnych immisji pośrednich	606
VII. Służebności w stosunkach sąsiedzkich	607
Rozdział III. Nabycie i utrata własności	609
§ 12. Ogólne uwagi wstępne	609
§ 13. Pierwotne i pochodne nabycie własności	609
§ 14. Przeniesienie własności	610
I. Uwagi wstępne	610
II. Przeniesienie własności w wyniku umowy zobowiązująco-rozporządzającej	611
1. Przeniesienie solo consensu własności rzeczy oznaczonych co do tożsamości	611
2. Przeniesienie własności rzeczy oznaczonych co do gatunku (i rzeczy przyszłych)	612
III. Przeniesienie własności w wyniku wykonania uprzedniego zobowiązania	613
IV. Nabycie własności rzeczy ruchomej od osoby nieuprawnionej do rozporządzania	614
§ 15. Przeniesienie własności nieruchomości	615
I. Uwagi wstępne	615
II. Szczególne zasady obrotu nieruchomościami według wymagań Kodeksu cywilnego	616
1. Zakaz zastrzeżenia warunku lub terminu	616
2. Wymóg formy aktu notarialnego	617
3. Materialna i formalna kauzalność przeniesienia własności nieruchomości	617
III. Znaczenie wpisu do księgi wieczystej	618

IV. Obrót nieruchomościami rolnymi według ustawy o kształtowaniu ustroju rolnego	618
V. Czynności obrotu według ustawy o gospodarce nieruchomościami	619
VI. Czynności obrotu według ustawy o gospodarowaniu nieruchomościami rolnymi Skarbu Państwa	620
§ 16. Zasiedzenie	621
I. Ogólne uwagi wstępne	621
II. Zasiedzenie nieruchomości	621
III. Zasiedzenie rzeczy ruchomych	622
IV. Przesłanki zasiedzenia	622
1. Posiadanie samoistne	622
2. Ciągłość posiadania; upływ terminu zasiedzenia	622
3. Znaczenie dobrej i złej wiary w zakresie zasiedzenia	623
V. Skutki zasiedzenia; stwierdzenie zasiedzenia	623
§ 17. Inne sposoby nabycia własności	624
I. Nabycie własności niczyjej rzeczy ruchomej	624
II. Znalezienie rzeczy i jego skutki	624
III. Nabycie własności pożytków naturalnych rzeczy	625
IV. Połączenie, pomieszczenie i przetworzenie rzeczy	625
§ 18. Utrata własności	626
Rozdział IV. Współwłasność	627
§ 19. Określenie współwłasności	627
§ 20. Rodzaje współwłasności	628
§ 21. Źródła współwłasności	629
§ 22. Udział we współwłasności	630
§ 23. Zarząd rzeczą wspólną	630
I. Uwagi wstępne	630
II. Zarząd ustawowy	631
III. Zarząd umowny	632
IV. Zarząd sądowy	632
§ 24. Współposiadanie i korzystanie z rzeczy wspólnej	633
I. Ustawowy model współposiadania i korzystania z rzeczy wspólnej	633
II. Regulacja umowna	634
III. Sądowe określenie sposobu korzystania z rzeczy wspólnej ..	634
§ 25. Zniesienie współwłasności	635
I. Roszczenie o zniesieniu współwłasnością	635
II. Umowny i sądowy tryb zniesienia współwłasności	635
III. Sposoby zniesienia współwłasności	635
1. Podział rzeczy	635
2. Przyznanie rzeczy jednemu ze współwłaścicieli	636
3. Sprzedaż rzeczy	637
Rozdział V. Odrębna własność lokali	638
§ 26. Konstrukcja prawna odrębnej własności lokalu	638

I. Uwagi wstępne	638
II. Przedmiot własności	638
III. Współwłasność „przymusowa” nieruchomości wspólnej	639
IV. Istota odrębnej własności lokalu	640
§ 27. Ustanowienie odrębnej własności lokalu	641
I. Umowne ustanowienie odrębnej własności	641
II. Ustanowienie odrębnej własności lokalu w drodze jednostronnej czynności prawnej	641
III. Ustanowienie odrębnej własności lokalu na podstawie orzeczenia sądu	642
§ 28. Wspólnota mieszkaniowa właścicieli lokali	642
§ 29. Prawa i obowiązki właścicieli lokali	643
§ 30. Zarząd nieruchomością wspólną	644
Rozdział VI. Ochrona własności	646
§ 31. Ogólna charakterystyka ochrony własności	646
§ 32. Roszczenie windykacyjne	647
§ 33. Uzupełniające roszczenia właściciela	648
§ 34. Roszczenie posiadacza o zwrot nakładów	649
§ 35. Roszczenie negatywne	650
§ 36. Roszczenie związane ze wzniesieniem budowli na cudzym gruncie	651
Rozdział VII. Użytkowanie wieczyste	653
§ 37. Ogólne uwagi wstępne	653
§ 38. Przedmiot użytkowania wieczystego	654
§ 39. Charakter i treść prawa użytkowania wieczystego	655
§ 40. Ustanowienie użytkowania wieczystego	656
I. Wybór osoby użytkownika wieczystego	656
II. Zawarcie umowy	657
III. Wpis do księgi wieczystej	658
§ 41. Użytkowanie wieczyste jako prawo długoterminowe	658
§ 42. Opłaty z tytułu użytkowania wieczystego	659
§ 43. Odrębna własność budynków	660
§ 44. Wygaśnięcie użytkowania wieczystego	661
Rozdział VIII. Ograniczone prawa rzeczowe – zasady ogólne	662
§ 45. Ogólne uwagi wstępne	662
§ 46. Zamknięty katalog ograniczonych praw rzeczowych	663
§ 47. Powstanie ograniczonych praw rzeczowych	663
I. Umowne ustanowienie ograniczonych praw rzeczowych	663
II. Powstanie ograniczonych praw rzeczowych z mocy samego prawa	664
III. Powstanie ograniczonych praw rzeczowych na podstawie orzeczenia sądowego	664
IV. Powstanie ograniczonych praw rzeczowych na podstawie decyzji administracyjnej	665
§ 48. Treść ograniczonych praw rzeczowych – zmiana treści prawa	665

§ 49. Przeniesienie ograniczonych praw rzeczowych	666
§ 50. Pierwszeństwo ograniczonych praw rzeczowych	666
I. Kolidzja ograniczonych praw rzeczowych	666
II. Pierwszeństwo praw wpisanych do księgi wieczystej	667
III. Pierwszeństwo innych ograniczonych praw rzeczowych	668
IV. Zmiana pierwszeństwa ograniczonych praw rzeczowych	668
§ 51. Wygaśnięcie ograniczonych praw rzeczowych	668
I. Zrzeczenie się prawa	668
II. Konfuzja	669
III. Inne źródła wygaśnięcia ograniczonych praw rzeczowych ..	669
§ 52. Ochrona ograniczonych praw rzeczowych	670
Rozdział IX. Użytkowanie	671
§ 53. Ogólna charakterystyka użytkowania	671
I. Funkcja społeczno-gospodarcza użytkowania	671
II. Przedmiot użytkowania	671
III. Treść prawa użytkowania	673
IV. Obowiązki stron w stosunku użytkowania	673
§ 54. Powstanie i wygaśnięcie użytkowania	674
I. Umowa ustanowienia użytkowania	674
II. Wygaśnięcie użytkowania	675
§ 55. Użytkowanie przez osoby fizyczne	675
§ 56. Użytkowanie przez rolnicze spółdzielnie produkcyjne	676
I. Użytkowanie gruntów Skarbu Państwa	676
II. Użytkowanie wkładów gruntowych	678
§ 57. Inne wypadki użytkowania	678
Rozdział X. Służebności	680
§ 58. Ogólne pojęcie i funkcja społeczno-gospodarcza służebności ..	680
§ 59. Służebności gruntowe	681
I. Ogólne uwagi wstępne	681
II. Powstanie służebności gruntowych	681
1. Umowne ustanowienie służebności	681
2. Zasiedzenie służebności	682
3. Powstanie służebności na podstawie orzeczenia sądowego ..	682
III. Treść i wykonywanie służebności	683
1. Treść służebności czynnych	683
2. Treść służebności biernych	684
3. Wykonywanie służebności	685
4. Utrzymywanie urządzeń niezbędnych do wykonywania służebności	685
5. Zmiana treści lub sposobu wykonywania służebności	686
IV. Wygaśnięcie służebności	686
§ 60. Służebności osobiste	687
§ 61. Osobista służebność mieszkania	687
§ 62. Służebność przesyłu	688

Rozdział XI. Spółdzielcze własnościowe prawo do lokalu	690
§ 63. Rodzaj praw do lokalu w stosunkach spółdzielczości mieszkaniowej	690
§ 64. Treść i charakter spółdzielczego własnościowego prawa do lokalu	691
§ 65. Własnościowe a lokatorskie prawo do lokalu	692
§ 66. Własnościowe prawo do lokalu a odrębna własność lokalu	693
Rozdział XII. Prawo zastawu	694
§ 67. Istota i funkcja zastawu	694
§ 68. Powstanie zastawu	695
I. Umowny zastaw zwykły	695
II. Zastaw rejestrowy	695
III. Zastaw ustawowy	695
IV. Zastaw skarbowy	696
§ 69. Przedmiot zastawu	696
§ 70. Treść prawa zastawu	697
§ 71. Wygaśnięcie zastawu	698
Rozdział XIII. Hipoteka	700
§ 72. Istota i funkcja hipoteki	700
§ 73. Powstanie hipoteki	701
I. Hipoteka umowna	701
II. Hipoteka przymusowa	701
§ 74. Przedmiot hipoteki	702
I. Hipoteka na nieruchomości	702
II. Hipoteka łączna	703
III. Hipoteka na udziale we współwłasności	703
IV. Hipoteka na użytkowaniu wieczystym	704
V. Hipoteka na spółdzielczym własnościowym prawie do lokalu	704
VI. Hipoteka na wierzytelności zabezpieczonej hipoteką	
(<i>subintabulat</i>)	704
§ 75. Wierzytelności zabezpieczone hipoteką	705
I. Istniejące i przyszłe wierzytelności pieniężne	705
II. Wielość wierzytelności	705
III. Wielość wierzytelności różnych podmiotów	705
§ 76. Treść hipoteki	706
§ 77. Tryb zaspokojenia wierzytelności hipotecznej	707
§ 78. Wygaśnięcie hipoteki	707
Rozdział XIV. Posiadanie	709
§ 79. Znaczenie regulacji prawnej posiadania	709
§ 80. Posiadanie rzeczy	710
I. Uwagi ogólne o pojęciu posiadania	710
II. Element faktycznego władztwa nad rzeczą	710
III. Czynniki woli posiadacza	711
§ 81. Dzierżenie rzeczy	711
§ 82. Posiadanie służebności	712

§ 83. Nabycie posiadania	712
I. Pierwotne nabycie posiadania	712
II. Przeniesienie posiadania	712
III. Dziedziczenie posiadania	713
§ 84. Rodzaje posiadania	713
I. Posiadanie samoistne i zależne	713
II. Posiadanie w dobrej i złej wierze	714
§ 85. Istota i funkcja posiadania	715
§ 86. Domniemania związane z posiadaniem	716
I. Domniemanie zgodności posiadania ze stanem prawnym	716
II. Domniemanie zgodności posiadania ze stanem prawnym	716
III. Domniemanie ciągłości posiadania	716
IV. Domniemanie dobrej wiary	717
§ 87. Ochrona posiadania	717
I. Ogólne uwagi wstępne	717
II. Obrona konieczna	717
III. Dozwolona samopomoc	718
IV. Ochrona sądowa – wzmianka	718
§ 88. Roszczenie posesoryjne	718
I. Przesłanki roszczenia	718
II. Treść roszczenia	719
III. Termin zawity roszczenia posesoryjnego	719
IV. Czynna legitymacja procesowa	719
V. Bierna legitymacja procesowa	720
VI. Wyrok sądu	720
Rozdział XV. Księgi wieczyste	721
§ 89. Funkcja ksiąg wieczystych	721
§ 90. Prawa podlegające ujawnieniu w księdze wieczystej; struktura księgi wieczystej	721
§ 91. Charakter wpisów w księdze wieczystej	723
I. Uwagi wstępne	723
II. Wpis o charakterze konstytutywnym	723
III. Wpis o charakterze deklaratoryjnym	724
1. Wpis obowiązkowy	724
2. Wpis fakultatywny	724
§ 92. Prowadzenie ksiąg wieczystych	725
I. Kompetencja sądów	725
II. Wniosek o wpis do księgi wieczystej	725
III. Podstawa wpisu	725
IV. Zakres kognicji sądu	726
V. Orzeczenie sądu	726
§ 93. Jawność ksiąg wieczystych	726
§ 94. Prawnomaterialne zasady ksiąg wieczystych	727
I. Domniemanie zgodności wpisu z rzeczywistym stanem prawnym	727
II. Rękojmia wiary publicznej ksiąg wieczystych	728

1. Istota rękojmi	728
2. Zakres zdarzeń prawnych objętych rękojmią	729
3. Negatywne przesłanki rękojmi	729
III. Pierwszeństwo ograniczonych praw rzeczowych	729
Część IV. Prawo rodzinne	
Rozdział I. Wiadomości wstępne	733
§ 1. Przedmiot prawa rodzinnego i jego systematyka	733
I. Normatywne ujęcie rodziny	733
II. Istota pokrewieństwa	734
III. Powinowactwo i jego prawnorodzinne znaczenie	735
IV. Systematyka polskiego prawa rodzinnego	736
V. Próba określenia przedmiotu prawa rodzinnego	736
§ 2. Źródła polskiego prawa rodzinnego	737
Rozdział II. Małżeństwo	739
§ 3. Zawarcie małżeństwa	739
I. Sposoby zawarcia małżeństwa	739
1. Potencjalne warianty skutecznego zawarcia małżeństwa świeckiego	739
2. Procedura zawierania małżeństwa	740
2.1. Uwaga wstępna	740
2.2. Czynności przygotowawcze	741
2.3. Ceremonia składania oświadczeń o zawarciu małżeństwa	743
2.4. Rejestracja małżeństwa	744
2.5. Uwaga końcowa	745
II. Systematyka przesłanek zawarcia małżeństwa	746
III. Przesłanki konstytuujące małżeństwo	747
1. Przesłanki wspólne dla obu trybów zawarcia małżeństwa	747
1.1. Płeć nupturientów	747
1.2. Jednoczesna obecność	748
1.3. Zgodność oświadczeń	748
1.4. Udział uprawnionego celebransa	749
2. Dodatkowe wymogi odnoszące się do małżeństwa świeckiego zawieranego w trybie wyznaniowym	751
2.1. Zawarcie małżeństwa o podwójnym skutku w obrębie uprawnionego kościoła (związku wyznaniowego)	751
2.2. Sporządzenie aktu małżeństwa	751
3. Problematyka nieistnienia małżeństwa	751
IV. Zakazy zawarcia małżeństwa	752
V. Przesłanki formalno-porządkowe	753
§ 4. Unieważnienie małżeństwa	754
I. Podstawy unieważnienia małżeństwa	754
1. Wprowadzenie	754
2. Naruszenie zakazów zawarcia małżeństwa	754

3.	Zawarcie małżeństwa pod wpływem wady oświadczenia woli	755
3.1.	Uwagi ogólne	755
3.2.	Wyłączenie (brak) świadomości	755
3.3.	Błąd co do tożsamości partnera	756
3.4.	Groźba	756
3.5.	Konwalidacja małżeństwa zawartego wskutek wady oświadczenia	757
4.	Nieprawidłowe wykorzystanie instytucji pełnomocnictwa	757
II.	Wybrane kwestie proceduralne	758
1.	Tryb i właściwość rzeczowa sądu	758
2.	Problem legitymacji	758
3.	Unieważnienie małżeństwa po jego ustaniu	759
III.	Skutki unieważnienia małżeństwa	759
§ 5.	Najważniejsze skutki zawarcia małżeństwa	760
I.	Uwagi ogólne – systematyka skutków zawarcia małżeństwa	760
II.	Zasada równouprawnienia małżonków	761
III.	Niemajątkowe prawa i obowiązki małżonków	763
IV.	Skutki zawarcia małżeństwa o charakterze majątkowym – klasyfikacja	764
V.	Skutki zawarcia małżeństwa o charakterze majątkowym niezależne od istniejącego ustroju majątkowego	765
VI.	Mażeńskie ustroje majątkowe	770
1.	Pojęcie mażeńskieg0 ustroju majątkowego	770
2.	Podział mażeńskich ustrojów majątkowych według treści	770
3.	Podział mażeńskich ustrojów majątkowych według źródła powstania	771
4.	Ustawowy ustrój majątkowy	773
4.1.	Ogólna charakterystyka ustroju ustawowego	773
4.2.	Skład majątków małżonków	773
4.3.	Charakter prawny wspólności	775
4.4.	Zarząd majątkiem wspólnym i korzystanie z jego składników	776
4.5.	Odpowiedzialność z majątku wspólnego za zobowiązania jednego z małżonków	779
4.6.	Ustanie wspólności	780
§ 6.	Ustanie małżeństwa	781
I.	Ogólnie o przyczynach ustania małżeństwa	781
II.	Śmierć małżonków	782
III.	Rozwiązanie małżeństwa przez rozwód	783
1.	Przesłanki rozwodowe	783
2.	Instrumenty ochrony integralności rodziny stosowane w toku postępowania rozwodowego	785
2.1.	Mediacja	785
2.2.	Mozliwość zawieszenia i umorzenia postępowania	786
3.	Orzeczenia zabezpieczające w toku postępowania rozwodowego	786

4. Treść rozstrzygnięcia w sprawie rozwodowej i dopuszczalność jego zmiany	787
4.1. Podstawowe kierunki rozstrzygnięcia	787
4.2. Orzeczenia dodatkowe	787
4.3. Zaniechania orzekania o winie małżonków	787
4.4. Władza rodzicielska i kontakty z dziećmi	788
4.5. Kwestia mieszkaniowa	788
4.6. Środki utrzymania dla byłego małżonka	789
5. Zmiana orzeczenia wydanego w sprawie rozwodowej	790
6. Nazwisko małżonków po rozwodzie	790
§ 7. Separacja	791
I. Uwagi wstępne	791
1. Separacja jako zjawisko faktyczne i jako instytucja prawna	791
2. Separacja a rozwód	792
II. Przesłanki orzeczenia separacji	793
III. Wybrane kwestie proceduralne	793
IV. Skutki orzeczonej separacji	795
1. Zasada podstawowa	795
2. Treść prawnego stosunku małżeństwa po orzeczeniu separacji	795
V. Zniesienie separacji	797
1. Przesłanka, tryb i właściwość rzeczowa sądu	797
2. Skutki postanowienia znoszącego separację	798
Rozdział III. Pokrewieństwo i powinowactwo	801
§ 8. Wprowadzenie	801
§ 9. Ustalenie i zaprzeczenie macierzyństwa	801
§ 10. Ustalenie ojcostwa	803
I. Sposoby ustalania ojcostwa w ogólności	803
II. Domniemanie małżeńskiego pochodzenia dziecka	803
III. Uznanie ojcostwa	805
IV. Sądowe ustalenie ojcostwa	807
§ 11. Stosunki między rodzicami a dziećmi	809
I. Ogólna systematyka prawnorodzinnych stosunków między rodzicami a dziećmi	809
II. Władza rodzicielska	811
1. Podmioty	811
1.1. Podmioty, którym władza rodzicielska przysługuje	811
1.2. Podmiot poddany władzy rodzicielskiej	811
1.3. Podmioty uczestniczące w wykonywaniu władzy rodzicielskiej	812
2. Treść prawna (atrybuty)	812
3. Wykonywanie	813
3.1. Zasady ogólne	813
3.2. Zarządzanie majątkiem	814
3.3. Kryteria należytego sprawowania	815
4. Formy ingerencji sądu	815

4.1. Założenia podstawowe	815
4.2. „Ograniczenie” władzy rodzicielskiej	816
4.3. Zawieszenie władzy rodzicielskiej	816
4.4. Pozbawienie władzy rodzicielskiej	817
III. Piecza zastępcza	818
1. Zastępcze środowiska opiekuńczo-wychowawcze (wzmianka)	818
2. Podstawowe wiadomości o pieczy zastępczej	819
2.1. Przesłanka i cel umieszczenia dziecka w pieczy zastępczej	819
2.2. Podstawowe formy organizowania pieczy zastępczej	819
3. Normatywne zasady funkcjonowania pieczy zastępczej	820
3.1. Zasada podziału pieczy	820
3.2. Zasada subsydiarności	821
3.3. Zasada pomocniczości	821
3.4. Zasada wspólnej pieczy nad rodzeństwem	822
4. Rodzinna piecza zastępcza	822
4.1. Formy	822
4.2. Kandydaci na rodziców zastępczych i do prowadzenia rodziny domów dziecka	824
5. Instytucjonalna piecza zastępcza	825
5.1. Formy	825
5.2. Pracownicy placówek instytucjonalnej pieczy zastępczej	827
6. Uwaga końcowa	828
IV. Kontakty rodziców z dziećmi	828
V. Alimentowanie się dzieci i rodziców	829
§ 12. Alimentacja dalszych krewnych	830
I. Uprawnieni i zobowiązani – kolejność obowiązku	830
II. Przesłanki alimentacji	831
III. Roszczenia matki dziecka związane z ciążą i porodem	833
IV. Ochrona roszczeń i świadczeń alimentacyjnych	834
Rozdział IV. Przystosowanie	836
§ 13. Powstanie węzła adopcji	836
I. Wprowadzenie	836
II. Przesłanki adopcji	836
1. Systematyka przesłanek adopcyjnych	836
2. Wymogi odnoszące się do adoptowanego dziecka	836
3. Przesłanki dotyczące przysposabiającego	837
4. Zgoda rodziców	838
5. Zgoda innych podmiotów	839
6. Rola sądu opiekuńczego	839
III. Ośrodki adopcyjne	840
§ 14. Rodzaje przystosowania	841
I. Konstatacja ogólna	841
II. Podmiotowe typy adopcji	841
III. Przedmiotowe rodzaje przystosowania	843

1. Adopcja pełna zwykła	843
2. Przystosowanie całkowite	843
3. Adopcja niepełna	844
§ 15. Zniesienie stosunku przystosowania	844
I. Rozwiązanie adopcji	844
II. Ponowne przystosowanie dziecka	846
Rozdział V. Opieka i kuratela	847
§ 16. Powstanie, treść prawna i ustanie opieki	847
I. Przypadki ustanowienia opieki	847
II. Tryb ustanowienia opieki	848
III. Prawna treść opieki	849
IV. Sprawowanie opieki	850
V. Zwolnienie opiekuna	851
VI. Przyczyny i skutki ustania opieki	852
§ 17. Kuratela	853

Część V. Prawo spadkowe

Rozdział I. Podstawowe pojęcia prawa spadkowego	857
§ 1. Prawo spadkowe	857
§ 2. Spadek	859
§ 3. Dziedziczenie	862
§ 4. Przesłanki dziedziczenia	863
I. Uwaga wstępna	863
II. Powołanie do spadku	863
III. Kwalifikacje osobiste spadkobiercy	864
IV. Wola przyjęcia spadku	865
§ 5. Otwarcie spadku	866
Rozdział II. Zasady dziedziczenia ustawowego	867
§ 6. Krąg spadkobierców ustawowych	867
§ 7. Dziedziczenie spadkobierców pierwszej grupy	868
§ 8. Dziedziczenie spadkobierców drugiej grupy	870
§ 9. Dziedziczenie spadkobierców trzeciej grupy	871
§ 10. Dziedziczenie spadkobierców czwartej grupy	872
§ 11. Dziedziczenie spadkobierców piątej grupy	873
§ 12. Dziedziczenie gminy i Skarbu Państwa	873
Rozdział III. Zasady dziedziczenia testamentowego	874
§ 13. Testament	874
I. Pojęcie testamentu	874
II. Przesłanki ważności testamentu	874
III. Formy testamentu	876
IV. Świadkowie testamentu	878
V. Odwołanie testamentu	879
VI. Wykładnia testamentu	879

§ 14. Rozrządzenia testamentowe	880
I. Uwaga wstępna	880
II. Powołanie spadkobiercy	880
III. Zapis zwykły (legat)	882
IV. Zapis windykacyjny	883
V. Polecenie	885
VI. Wykonawca testamentu	885
Rozdział IV. Sytuacja prawna spadkobiercy	887
§ 15. Oświadczenie o przyjęciu lub odrzuceniu spadku	887
I. Skutki prawne oświadczenia o przyjęciu lub odrzuceniu spadku	887
II. Transmisja	889
III. Względna bezskuteczność odrzucenia spadku	890
§ 16. Stwierdzenie nabycia spadku lub przedmiotu zapisu windykacyjnego oraz poświadczenie dziedziczenia	891
§ 17. Ochrona dziedziczenia	897
§ 18. Odpowiedzialność za długi spadkowe	898
Rozdział V. Zachowek	901
§ 19. Rezerwa a zachowek	901
§ 20. Osoby uprawnione do zachowku	902
§ 21. Osoby zobowiązane z tytułu zachowku	902
§ 22. Wysokość zachowku	904
§ 23. Wydziejście	906
Rozdział VI. Wspólność majątku spadkowego i dział spadku	907
§ 24. Wspólność majątku spadkowego	907
§ 25. Dział spadku	908
I. Uwagi wstępne	908
II. Tryb działu spadku	909
III. Umowny dział spadku	909
IV. Sądowy dział spadku	910
V. Zaliczanie darowizn i zapisów windykacyjnych	911
Rozdział VII. Umowy dotyczące spadku	913
§ 26. Uwagi wstępne	913
§ 27. Zbycie spadku	913
Rozdział VIII. Dziedziczenie gospodarstw rolnych	916
Część VI. Prawo własności intelektualnej	
Rozdział I. Wprowadzenie	921
§ 1. Pojęcie prawa własności intelektualnej	921
§ 2. Systematyka oraz źródła prawa własności intelektualnej	925
I. Uwagi ogólne	925
II. Uregulowanie krajowe	927
III. Regulacja międzynarodowa prawa własności intelektualnej ..	932

Rozdział II. Prawo autorskie	938
§ 3. Wprowadzenie	938
§ 4. Utwór	941
I. Ogólne pojęcie utworu	941
II. Utwory zależne (opracowania) i utwory inspirowane	946
III. Utwory będące zbiorami	947
IV. Utwory zbiorowe	948
V. Szczególne rodzaje utworów	949
1. Uwagi wprowadzające	949
2. Utwory audiowizualne	949
3. Programy komputerowe	951
4. Utwory naukowe i kartograficzne	954
5. Utwory architektoniczne oraz „użytkowe”	955
6. Utwory „reklamowe” oraz problem typografii	956
§ 5. Podmioty prawa autorskiego	957
I. Zasada ogólna oraz wyjątki od niej	957
II. Utwory współautorskie i połączone do wspólnego rozpowszechniania	958
III. Utwory pracownicze	959
§ 6. Treść prawa autorskiego	961
I. Wprowadzenie	961
II. Autorskie prawa osobiste oraz ich ochrona	962
III. Autorskie prawa majątkowe	963
1. Pojęcie i charakter	963
2. Pola eksploatacji	965
3. Szczególne podstawy prawa do wynagrodzenia	966
IV. Ustawowe ograniczenia praw autorskich	967
1. Uwagi wprowadzające	967
2. Dozwolony użytek osobisty	968
3. Dozwolony użytek publiczny	968
4. Licencje ustawowe	972
5. Dozwolony użytek utworów osieroconych oraz sposoby korzystania z utworów niedostępnych w obrocie handlowym uregulowane w PrAut	974
§ 7. Ochrona autorskich praw majątkowych	977
I. Reguły ogólne	977
II. Kontrola produkcji nośników optycznych	979
§ 8. Przejście i korzystanie z autorskich praw majątkowych	980
I. Uwagi wprowadzające	980
II. Zasady ogólne	981
III. Umowa licencyjna	987
§ 9. Ochrona wizerunku, adresata korespondencji i tajemnicy źródeł informacji	989
§ 10. Prawa pokrewne	990
I. Wprowadzenie	990
II. Artystyczne wykonania	992
III. Fonogramy i wideogramy	994
IV. Prawa do nadań programów	996

V. Prawo do pierwszych wydań oraz wydań naukowych i krytycznych	998
§ 11. Fundusz Promocji Twórczości. Komisja Prawa Autorskiego i organizacje zbiorowego zarządzania prawami autorskimi	999
I. Fundusz Promocji Twórczości	999
II. Komisja Prawa Autorskiego	1000
III. Organizacje zbiorowego zarządzania prawami autorskimi i pokrewnymi	1002
§ 12. Ochrona <i>sui generis</i> baz danych	1006
Rozdział III. Prawo własności przemysłowej	1012
§ 13. Prawo patentowe, prawo wynalazcze i prawo własności przemysłowej	1012
§ 14. Urząd Patentowy RP	1015
§ 15. Rzecznicy patentowi	1019
§ 16. Wynalazek	1023
I. Pojęcie i podstawowe postacie wynalazku	1023
II. Patent	1025
1. Podmioty uprawnione, treść i charakter nabywanych praw	1025
2. Dozwolony użytek, licencja przymusowa oraz nadużycie prawa z patentu	1029
3. Unieważnienie i wygaśnięcie patentu (wzmianka)	1030
4. Skutki naruszenia patentu	1031
III. Licencja i umowa <i>know-how</i> (wzmianka)	1033
IV. Wynalazki biotechnologiczne	1034
V. Wynalazek tajny	1037
VI. Dodatkowe prawo ochronne na produkty lecznicze oraz produkty ochrony roślin (wzmianka)	1038
§ 17. Wzór użytkowy	1038
I. Projekt racjonalizatorski	1039
§ 18. Wzory przemysłowe	1040
§ 19. Znak towarowy	1043
I. Pojęcie, podstawowe rodzaje oraz treść praw wyłącznych	1043
II. Wyłączenia	1044
III. Treść i ochrona praw wyłącznych	1048
IV. Wspólny znak towarowy (wzmianka)	1050
§ 20. Oznaczenia geograficzne	1051
§ 21. Topografia układów scalonych	1054
§ 22. Zwalczanie nieuczciwej konkurencji	1058
I. Czyny nieuczciwej konkurencji – uregulowanie oraz ujęcie ogólne w ZNKU	1058
II. Szczególne postaci czynów nieuczciwej konkurencji w uregulowaniu ZNKU	1059
III. Odpowiedzialność za czyny nieuczciwej konkurencji	1065
§ 23. Ochrona konsumentów przed praktykami monopolistycznymi (wzmianka)	1066
Indeks rzeczowy	1069